
XALQ RƏSSAMI İSMAYIL AXUNDOVUN YARADICILIĞINDA SƏHNƏQRAFIYA VƏ GEYİM ESKİZLƏRİ

XX Azərbaycan təsviri sənətinin inkişafında böyük xidmətləri olan sənətkarlardan biri də Xalq rəssamı İsmayıl Axundovdur (1907-1969). Onun çoxşaxəli yaradıcılığı milli rəssamlıq sənətinin inkişafında parlaq iz buraxmışdır.

Rəssamlıq sənətinə uşaqlıq illərindən həvəs göstərən gənc İsmayıl əvvəlcə Bakı Rəssamlıq məktəbində oxumuşdur. 1928-ci ildə həmin məktəbi bitirdikdən sonra o, Moskva Poliqrafiya İnstitutunun Nəşriyyat şöbəsində təhsilini davam etdirir. 1932-ci ildə gənc rəssam təhsilini başa vuraraq doğma şəhəri Bakıya qayıdır. Elə o zamandan etibarən bu istedadlı rəssamın çoxcəhətli, parlaq yaradıcılıq yolu başlanır.

İsmayıl Axundov qrafik-rəssam olmuşdur. Onun əsərlərinin böyük əksəriyyəti qrafika sənətinin müxtəlif texnikalarında, əsasən sulu boya ilə çəkilmişdir. İ.Axundovun əsas ixtisası nəşriyyat rəssamlığı idi. Moskvada təhsilini başa vurub geri döndükdən sonra o, xeyli müddət “Azərnəşr”də rəssam, baş rəssam kimi fəaliyyət göstərmişdir. Adətən qrafik-rəssamlar qrafikanın müxtəlif sahələri ilə məşğul olurlar. İ.Axundov da məhz belələrindən idi. O, illüstrasiyalarla yanaşı, həm də plakatlar yaradır, karikaturalar işləyir, müxtəlif rəsmlər, eskizlər üzərində çalışırdı.

Həmin illərdə teatr-dekorasiya sənətinin inkişafı sahəsində artıq ilk addımlar atılmışdı. “Bakı, Gəncə, Naxçıvan və başqa şəhərlərdə dövlət teatrlarının təşkil olunması ilə əlaqədar Azərbaycanda peşəkar teatr-dekorasiya sənəti yaranmış, peşəkar teatr rəssamları yetişdirilmişdi. Respublika teatrlarında tamaşaya qoyulmuş Azərbaycan, rus və digər sovet dramaturqlarının, eləcə də xarici ölkə yazıçılarının klassik və müasir səhnə əsərlərinin bədii tərtibatı sahəsində Ə.Əzimzadə, R.Mustafayev, İ.Seyidova, B.Əfqanlı, İ.Axundov, S.Yefimenko, N.Fətullayev, S.Şərifzadə, Ə.Fətəliyev və başqa rəssamlar fəaliyyət göstərmişlər” [5].

Rəssamın teatra ilk gəlişi 1937-ci ilə təsadüf edir. O zaman Azərbaycan Dövlət Dram Teatrının (ADDT) baş rejissoru olan Adil İsgəndərov onu teat-

ra Mirzə İbrahimovun “Həyat” pyesinə geyim eskizləri vermək üçün dəvət etmişdi. Tamaşa uğurlu alındı və bu uğurun əldə edilməsində bədii tərtibatın rolu heç də az olmadı. Beləliklə İ.Axundov həm də teatr rəssamı kimi öz yaradıcılıq fəaliyyətini davam etdirməyə başladı.

Əsaslı hələ XX əsrin əvvəllərində Ə.Əzimzadə, B.Kəngərli tərəfindən qoyulmuş Azərbaycan səhnəqrafiyası artıq 20-ci illərin sonlarına doğru sadə məişət realizmi səviyyəsindən qalxaraq Rüstəm Mustafayevin yaradıcılığı timsalında konstruktivizmə qədər yüksəldi. Lakin tezliklə məişət realizmi ünsürləri səhnənin bədii tərtibatında öz mövqelərini bərpa etdi. Bununla belə, əsrin əvvəllərindən fərqli olaraq zəngin dekorasiya prinsipləri kortəbii deyil, akademik ənənələrə istinad edərək formalaşmışdı. Həmin dövrdə və bundan sonra fəaliyyətə başlamış N.Fətullayev, S.Şərifzadə, S.Yefimenko və başqaları öz yaradıcılıqlarının erkən mərhələsində səhnədə məhz ənənəvi realizm meyllərini, zəngin dekorlaşdırma prinsiplərini əsas götürürdülər. İ.Axundovun teatr-dekorasiya sənətinə gəlişi məhz bu mürəkkəb dövrə təsadüf etmişdi.

Vurğulamaq vacibdir ki, teatr-dekorasiya sənəti İ.Axundov üçün ötəri bir fəaliyyət sahəsi olmayıb. 1937-ci ildə verdiyi ilk tərtibatdan sonra gənc rəssam bu sənətə bağlanmış o qədər də uzun olmayan ömrünün sonlarındak müxtəlif tamaşaların səhnə tərtibatı ilə məşğul olmuş, maraqlı geyim eskizləri hazırlamışdır. Rəssamın fəaliyyətinin əsas sahələrindən olan səhnəqrafiya nümunələrinə nəzər saldıqda onun yaradıcılığının təkamülü özünü çox aydın göstərir. İ.Axundov 30-cu illərdəki akademik realizmdən 60-cı illərdəki simvolizmə qədər inkişaf edən zəngin yaradıcılıq yolu keçmişdir. Lakin o sənətdəki yaradıcılıq dəst-xətinə sadıq qalmış, bu dəst-xətti prinsipial olaraq dəyişməmiş, onu yalnız təkmilləşdirmişdir. Bu baxımdan İ.Axundovun səhnəqrafiya sənətini bütövlüklə Azərbaycan incəsənətinin klassik mərhələsinə aid etmək olar.

Teatrda fəaliyyət göstərtdiyi illərdə İ.Axundov bir çox tamaşalara bədii tərtibat vermiş, milli ənənələrə istinad edən, maraqlı kostyum eskizləri yaratmışdır. Onun “Həyat” (M.İbrahimov), “Hacı Qara”, “Müsyö Jordan və dərviş Məstəli şah” (M.F.Axundzadə), “Pəri cadu” (Ə.B.Haqverdiyev), “Ölülər” (C.Məmmədquluzadə), “Solğun çiçəklər”, “Oqtay Eloğlu” (C.Cabbarlı), “Vəqif” (S.Vurğun), “Əliqulu evlənir” (S.Rəhman), “Alov” (M.Hüseyn) və başqa tamaşalara çəkdiyi eskizlər yüksək realizmi, obrazın xarakterini düzgün, dolğun, məntiqli əks etdirmək məharəti ilə seçilir. Rəssamın müxtəlif illərdə yaratdığı geyim və səhnə tərtibatı eskizlərinin bir çoxu hazırda C.Cabbarlı adına Teatr muzeyində saxlanılır.

Məlumdur ki, kostyum eskizlərinə həm də surətin ümumi xarici görünüşü, onun siması, üz ifadəsi daxildir. Obrazın daxili aləmi, psixoloji durumu adətən üz ifadəsi vasitəsilə bəlli olur. Rəssam obrazın kostyumunu işləyərkən onu həm də sima ilə əlaqələndirir, həm geyim (aksesuarlar), həm də üz cizgiləri vasitəsilə obrazın dolğun zahiri görünüşünü, belə demək mümkünsə, portretini yaradır. Bu fikir İ.Axundovun əksər eskizlərində özünü tamamilə doğruldu. Rəssam erkən sənət təcrübəsindən kostyum ilə simanın qarşılıqlı əlaqəsinə diqqət yetirmiş və bundan heç zaman geri çəkilməmişdir. Onun eskizlərinin dolğun, tamamlanmış, həyatı təsir bağışlamasının əsas şərtlərindən biri də bundan ibarətdir.

1937-38-ci il mövsümündə ADDT-da M.F.Axundzadənin “Hacı Qara” əsəri tamaşaya qoyuldu. Rəssam kimi İ.Axundov dəvət edilmişdi. Onun yaratdığı xarakterik geyim eskizləri tamaşanın müvəffəqiyyətli alınmasına öz təsirini göstərdi. Obrazların elementlərlə zəngin, tipikləşdirilmiş xarici görünüşü tamaşaçıların zəhnində iz buraxdı, əsərin mahiyyətinin qavranılmasında mühüm rol oynadı. Burada istər-istəməz “Gözəllik ondur, doqquzu dondur” misalı yada düşür. Doğrudan da, yüksək peşəkarlıqla, surətin xarakterinin bütün nüanslarını nəzərə almaqla işlənmiş kostyum əsərin tamaşaçı tərəfindən yaxşı qəbul edilməsinin mühüm şərtlərindən biridir.

Həmin əsərin rəssam tərəfindən yaradılmış baş qəhrəmanının – Hacı Qaranın eskizinə diqqət yetirək. İ.Axundov bu eskizdə Hacı Qaranın ümumiləşdirilmiş tipik obrazını yaratmışdır. Eskizdə nisbətən yaşlı, cılız görkəmli sövdəgər surəti əks olunub. Lakin rəssam onu təkcə sövdəgər kimi təsvir etməyib. Hacı Qara əlinə uzun lüləli tufəng almış, belindəki qurşağının altına xəncər və uzun qılınc – şaşka keçirmişdir. Bu geyimdə o, sövdəgərdən daha çox yolkəsənə bənzəyir. Tamaşadan bəllidir ki, Hacı Qara Heydər bəy və onun yoldaşları ilə İrana, qaçaqmalçılığa gedərkən məhz beləcə “altdan geyinib üstədən qıfıllanmışdı”, ona yaraşmayan silahları özü ilə götürmüşdü. Tamaşada Hacı Qaranın Heydər bəyin yoldaşı Səfər bəyə müraciətlə “Adam iş vaxtında tanınar, qadan alım! Siz məni elə arşın ölçən bilib saya salmırsınız. Amma, inşallah, görərsiniz ki, mən qorxaqlardan deyiləm! Təəccüb edirəm bir para qaçaqçılara ki, hər yoldan yetənlərə mallarını verib boş qayıdırlar” [6] – sözlərini deməsi yada düşür. Eskizdə Hacı Qara uzun, tünd boz rəngli xalatda təsvir edilmişdir. Onun başında iri, qara papaq vardır. Hacı Qaranın açıq qəhvəyi rəngli şalvarının balaqları corabının içinə keçirilmişdir. Onun ayağında burnu yuxarı qalxan çust vardır [şəkil № 1]. “İsmayıl Axundovun teatr rəssamı kimi fəaliyyəti təsvir edilən dövrün və mühitin ob-

razına dəqiq uyğunlaşmaq arzusu, personajların kostyumlarının tərtibatında zəngin, “şux” rəng palitrasından istifadə, tipaj və obrazların sosial aktuallığı ilə səciyyələnir” [3, s. 80]. Bu xüsusiyyətlər “Hacı Qara” tamaşasının əksər eskizlərində özünü büruzə verir.

Rəssam ümumən Hacı Qaranı kasıb qiyafədə əks etdirib. Halbuki, əsərdən məlum olduğu kimi, Hacı heç də kasıb deyil. Hacı Qara səfərə tədarük görərkən arvadı Tükəzin ona dediyi sözlər bunu təsdiq edir: “Uşaq aşığı yığan kimi, bu qədər pulu yığıb nə eləyəcəksən? Yüz il ömrün ola, yeyəsən, geyəsən, içəsən, sən pulun tükənməz” [6]. Hacı Qara yaxşı paltar geyməyi özünə belə qıymır, pula heyfi gəlir. Rəssam onun xarakterinin bu mühüm cəhətini geyim vasitəsilə əks etdirmiş və surətin xəsisliyini obrazlı tərzdə tamaşaçıların diqqətinə çatdırmışdır. Digər tərəfdən, onun silah qurşaması qorxaqlığına dəlalət edir. Çünki məhz qorxaq adam yeri gəldi-gəlmədi bu qədər silahı üst-üstdən belinə qurşayar. İ.Axundovun təqdim etdiyi eskizdə Hacı Qaranın xarakterinin iki mühüm cəhəti – xəsisliyi və qorxaqlığı realist boyalarla təqdim edilir.

Eskiz neytral fonda işlənmişdir.

İsmayıl Axundovun erkən dövr səhnəqrafiya yaradıcılığında C.Məmməd-quluzadənin “Ölülər” əsərinin mühüm yer tutur. Həmin əsər 1939-40-cı illər mövsümündə ADDA-da tamaşaya qoyulmuş və rəssamı da İ.Axundov olmuşdu. Həmin əsər üçün çəkilmiş xarakterik, tipik surətlər və kostyumlar onun yaradıcılığının cilalanmasında mühüm rol oynamışdır. Ümumiyyətlə, qeyd edilməlidir ki, “Ölülər” Azərbaycan səhnəqrafiyası üçün veteran tamaşalardan biridir. Hələ 1915-ci ildə əsər Bakıda tamaşaya qoyularkən onun bədii tərtibatını Ə.Əzimzadə vermişdi. Qeyd edilməlidir ki, “Əzimzadə özünün hərtərəfli yaradıcılığında teatr-dekorasiya sənətinə çox vaxt ayırırdı. O, teatr rəssamı kimi həm klassik, həm də dövrünün müasir tamaşalarını tərtib edirdi” [2, s. 31]. Əzimzadədən iki il sonra, 1917-ci ilin iyununda Əliqulu Qəmküsarın təşəbbüsü ilə “Ölülər” Naxçıvanda tamaşaya qoyuldu. Burada tamaşanın bədii tərtibatını istedadlı rəssam B.Kəngərli vermişdi. “İstedadlı realist rəssam B.Kəngərli tərtibat verdiyi əsərlərdə məzhəkə tamaşalarının mahiyyətinə dərinlən nüfuz edir, eskizlərində komik personajların zahiri görkəmini, mənəvi aləmini üzə çıxarır, səhnəyə lazım olan dekor və pərdələr hazırlayır, geyim eskizlərində dramaturqların niyyətlərini tam mənası ilə uyğun cizgilərlə şərh edirdi. Məhz buna görə də “Ölülər”, “Hacı Qara”, “Pəri cadu” pyeslərinin səhnə tərtibatını çox ustalıqla vermişdi. “Ölülər” pyesi tamaşaya qoyularkən səhnədə həqiqətən köhnə Naxçıvan həyatı canlanmışdır.

Görkəmli sənətkarın “Pəri cadu” əsərinə verdiyi tərtibat da çox maraqlı idi. Rəssam səhnə üçün gözəl bir dağ mənzərəsi də çəkmişdir ki, bu şəkil son zamanlara kimi Naxçıvan teatrının səhnəsində istifadə edilirdi” [4].

Ə.Əzimzadə “Ölülər” əsərinin müəllifinə və mövzuya ruhən yaxın olduğu üçün olduqca maraqlı, canlı obrazlar işləmişdi. Şeyx Nəsrullah, Şeyx Əhməd, Hacı Həsən və digər obrazların bədii təfsiri Ə.Əzimzadə tərəfindən dərin müşahidə qabiliyyəti, yaradıcılıq məharəti sayəsində böyük ustalıqla, realistsəsinə yaradılmışdı. Əlbəttə, Əzimzadə yaradıcılığının İ.Axundova və başqa rəssamlara təsir göstərməsi şübhə doğurmur. Eyni zamanda İ.Axundovun əsasən qrafika sahəsində çalışması, yaradıcılığında karikatura sənətinin müəyyən yer tutması bunu şərtləndirirdi. Lakin maraqlıdır ki, İ.Axundovun “Ölülər” üçün çəkdiyi kostyumlar Ə.Əzimzadənin eskizlərindən fərqlənir. Ə.Əzimzadə öz eskizlərində surətlərin iç üzünü, onların xislətini özünəməxsus komik ünsürlərlə – şişman zahiri görkəm, qırmızı saqqal, həris baxış və başqa vasitələrlə açırdı. Onun çəkdiyi Şeyx Nəsrullah surəti məhz şişmanlığı, üzündəki həris ifadə ilə yadda qalır. Bu cəhətlər İ.Axundovun eksizlərində də qismən özünü büruzə verir. Lakin rəssam Şeyx Nəsrullah obrazının yaradılmasında daha kiçik təfərrüatlara meyl etmiş, obrazı sxematik tərzdə deyil, çoxprofilli müstəvidə təfsir etmişdir. Eyni zamanda geyimin görünüşündə müəyyən yeniliklər də özünü büruzə verir. Ə.Əzimzadənin çəkdiyi eskizdə Şeyx Nəsrullahın başında iri əmmamə vardır. İ.Axundov da əmmaməni saxlamış, lakin ona boğazın altından keçən dolaq, sarğı əlavə etmişdir. Bu geyim forması orijinal görünsə də, zənnimizcə, Şeyx Nəsrullah surətinin bədii təfsiri üçün o qədər də uyğun deyil.

İ.Axundov “Ölülər”dəki digər surətlər üçün də maraqlı eskizlər işləyib. Zənnimizcə, bu eskizlərin Əzimzadə eskizlərindən əsas fərqi geyimlərdən daha çox üz cizgilərinin və ifadələrinin daha koloritli, canlı təsvir edilməsindədir. Ə.Əzimzadə ilə müqayisədə İ.Axundov üz cizgilərini daha səlis işləmiş, mimikanı xeyli qüvvətləndirmişdir. İki rəssamın “Ölülər”ə verdiyi əsas eskiz fərqi özünü daha çox bunda büruzə verir.

Əsərdəki surətlərin geyimləri əsasən xarakterik tərzdədir. Yəni burada əba, əmmamə, dolama qurşaq, çuxa, çust və s. üstündür. Surətlər içərisində yalnız İsgəndərin geyimi istisna təşkil edir. Maraqlıdır ki, İ.Axundov İsgəndər üçün Avropa sayağı geyim tipi təklif etmişdir. Bu geyimdə İsgəndər surəti daha çox fəhlə, qulluqçu surətini xatırladır. Adətən bu tipli geyimlər tarixi-inqilabi mövzuların üstün olduğu tamaşalarda (misal üçün, S.Vurğunun “Xanlar”, yaxud Ə.Məmmədخانlının “Şərqin səhəri” dramlarında) tətbiq olunur. İ.Axundov

tipik fəhlə geyimini “Ölülər”ə daxil etməklə maraqlı bir yenilik yaratmışdır. Əslində bu geyim vasitəsilə rəssam surətin mütərəqqi xarakterini əks etdirmək istəmişdir. Çünki əsərdəki bütün əsas surətlərin demək olar ki, hamısı mənfi tiplərdir. Onların geyimini köhnə tərzdə, İsgəndəri isə yeni tərzdə göstərməklə İ.Axundov sanki yeniliklə köhnəliyin mübarizəsini əks etdirmiş, İsgəndər surətinin müsbət keyfiyyətlərini fərqli kostyum vasitəsilə göstərmək istəmişdir.

İ.Axundov “Ölülər” tamaşası üçün dekorasiya eskizləri də hazırlamışdır. Bu eskizlərdə əsərin mənası, mahiyyəti, surətlərin xarakteri zəngin bədii ifadə formaları vasitəsilə öz əksini taparaq əsərin məzmununun qavranılmasına əlavə stimül verir. Eskizlərdən birində əsərdəki xarakterik surətlərin şeyxin ətrafına toplaşaraq onun moizəsinə qulaq asması təsvir edilib. Şeyx əlini yuxarı qaldıraraq bəlağətlə danışır. Hacı Həsən, Hacı Baxşəli, Hacı Kərim və başqa “mötəbər” şəxslər onun ətrafına toplaşaraq bu moizəni dinləyirlər.

Sözü gedən rəsm dekorasiya eskizi olduğundan İ.Axundov burada surətlərin zahiri görünüşünə ümumi tərzdə yanaşmış, onların fərdi cəhətlərini göstərməmişdir. Ona görə də burada ayrı-ayrı surətlər deyil, bütövlükdə kompozisiya diqqəti cəlb edir. Xarakterik haldır ki, kostyum eskizlərini əlvan çalarlarla əks etdirən rəssam dekorasiya eskizində tünd qəhvəsi və boz-qara rəng tonlarından istifadə etmişdir. Çünki təsvir olunan bu “yığıncaq” qaragüruhçu təsir bağışlayır. Burada əlvan tonlara yer yoxdur. Rəssam tünd rənglərə müraciət etməklə Şeyx Nəsrullahın və onun başına toplaşmış şəxslərin mənəvi və zehni geriliyini, köhnəlik, mövhumat girdabına yuvarlandığını kolorit həlli vasitəsilə çatdırmaq istəmişdir [şəkil № 2].

İ.Axundovun teatr-dekor sənəti sahəsindəki fəaliyyətinin növbəti inkişaf mərhələsi 50-ci illərə təsadüf edir. Bu zaman Azərbaycan teatr-dekorasiya sənəti öz çiçəklənmə dövrünü yaşayırdı. “Müharibədən sonrakı dövr teatr rəssamlığının qızgın inkişafı dövrüdür. Bu dövrdə Azərbaycan teatr rəssamlığı sənəti yetkinləşmiş, təsviri incəsənətin əsaslı sahələrindən birinə çevrilmişdir. Teatr rəssamlığının formalaşmasında İ.Seyidova, B.Əfqanlı, İ.Axundov, S.Yefimenko, N.Fətullayev, S.Şərifzadə, Ə.Fətəliyev kimi rəssamların böyük xidməti olmuşdur [1, s. 275].

İ.Axundovun teatr rəssamı kimi fəaliyyətində Cavid dramaturgiyası mühüm yer tutur. 1956-cı ildə H.Cavidin “Şeyx Sənan” faciəsi uzun fasilədən sonra yenidən ADDA-da tamaşaya qoyuldu. Həmin dövrdə şair-dramaturq yenidən bəraət almışdı. Onun əsərləri yenidən nəşr edilir, pyesləri tamaşaya qoyulurdu. Bunlardan biri də “Şeyx Sənan” idi. İ.Axundov bu tamaşanın rəssam

həllinə ciddi hazırlaşmışdı. O, təkcə əsərin baş qəhrəmanları olan Şeyx Sənan və Xumarın deyil, digər surətlərin də mükəmməl obrazlarını işləmişdi.

Xumar surətinin eskizi maraq doğurur. İ.Axundov bu obrazı bir qədər fərqli tərzdə işləmişdir. Obrazın zahiri görünüşünün ümumi həllində romantizm və lirika xüsusiyyətləri güclüdür. Bu baxımdan həmin surətin eskizini B.Əfqanlının Leyli surəti ilə müqayisə etmək olar. Lakin lirik məzmun B.Əfqanlının yaradıcılığına ümumən xas olduğu halda İ.Axundov lirik-romantik dəst-xətti obrazın mahiyyətini düzgün əks etdirmək məqsədilə seçmişdir. İ.Axundovu lirik rəssam hesab etmək olmaz. Eyni zamanda Xumar surətinin lirik-romantik səpkidə bədii təfsiri rəssamın geniş sənət imkanlarından xəbər verir.

Xumar surəti uzun ətkli ağ donda təsvir edilib. Kübar xarakterli bu geyim Azərbaycan üçün xarakterik deyil. Lakin Gürcüstanın, həmçinin Şimalı Qafqazın bir çox bölgələrində uzun ağ qadın geyimi dəbdə olmuşdur. İ.Axundovun kostyum eskizində də məhz belədir. Eyni zamanda Xumarın kostyumu kifayət qədər sadədir; burada zərgərlik məmulatlarına və aksesuara demək olar ki, təsadüf edilmir. Xumarın başında gürcü qızları üçün ənənəvi olan alçaq kənarlı yastı papaq vardır; onun üstündən kip çəkilən uzun baş yaylığı örpək kimi qızın çiyinlərindən aşağı sallanmışdır [şəkil № 3]. Neytral fonda işlənmiş eskiz kifayət qədər mükəmməl təsir bağışlayır. Rəssamın həmin pyes üçün işlədiyi digər eskizlər də, misal üçün, Mərvan surəti xarakterik görünüşü və geyimi ilə (əba, baş sarğısı, qursaq və s.) diqqəti cəlb edir [şəkil № 4]. Bu və digər surətlərin eskizləri arasında müəyyən bir ümumilik, kompozisiya bağlılığı vardır.

İ.Axundov sənətdə öz dəst-xətti ilə seçilən rəssamlardan olmuşdur. Onun Azərbaycan teatr-dekorasiya sənətindəki xidmətləri böyükdür. Bu istedadlı rəssamın bizə miras qoyduğu kostyum və dekorasiya eskizləri ötən illərdə olduğu kimi bu gün də öz qiymətini qoruyub saxlayır.

Açar sözlər: İsmayıl Axundov, Bədurə Əfqanlı, Azərbaycan incəsənəti, teatr-dekorasiya sənəti, kostyum eskizləri.

ƏDƏBİYYAT

1. Əfəndiyev T.İ. Mədəniyyətdə tarixilik və müasirlik. – Bakı, “Təhsil”, 2011.
2. Əzim Əzimzadə. Sərvət (mətnin müəllifi S.Həbibova). – Bakı, “Şərq-Qərb”, 2013.
3. Qəzənfər Xalıqov, Salam Salamzadə, İsmayıl Axundov. Sərvət. (mətnin müəllifi X.İbrahimova). – Bakı, “Şərq-Qərb”, 2013.
4. <http://medeniyyet.az/page/news/24699/Ilk-pesekar-teatr-ressamlarimiz.html>

5. https://az.wikipedia.org/wiki/Teatr-dekorasiya_s%C9%99n%C9%99ti
6. https://azeri.org/Azeri/az_latin/latin_lit/az_literature/drama/mirza_fatali_akhundov/akhundov_az/akhundov_hajigara.pdf

Ulkar Bayramova (Azerbaijan)

Scenography and costumes in the works of the People

Artist Ismail Akhundov

The paper deals with about sketches of theatrical costumes created by the People's Artist of Azerbaijan Ismail Akhundov. The author mentions that he was a painter having a wide creative profile. I. Akhundov painted book illustrations, created posters, caricatures. He was also a skillful theatre artist. Scenography occupied an important place in his creativity. Sketches created for the plays "Haji Gara" (M.F. Akhundzadeh), "Olular (The Dead; J. Mammadguluzadeh)", "Sheikh Sanan" (H. Javid) attract attention with a realistic interpretation of the image and clothes, transfer of the collective psychological portrait of the personage. These and other sketches have not lost their value up to now.

Key words: Ismail Akhundov, Badura Afganly, art of Azerbaijan, theatrical-decorative art, sketches of theatrical costumes.

Улькер Байрамова (Азербайджан)

Сценография и эскизы костюмов в творчестве

Народного художника Исмаила Ахундова

В статье говорится об эскизах театральных костюмов, созданных народным художником Азербайджана Исмаилом Ахундовым. Автор отмечает, что он был художником, обладающим широким творческим профилем. И. Ахундов рисовал книжные иллюстрации, создавал плакаты, карикатуры. Он был также искусным театральным художником. Сценография занимала важное место в его творчестве. Эскизы, созданные для пьес «Гаджи Гара» (М.Ф. Ахундзаде), «Олюлер (Мертвецы; Дж. Мамедкулизаде)», «Шейх Санан» (Г. Джавид) привлекают внимание реалистической трактовкой образа и одежды, передачей собирательного психологического портрета персонажа. Эти и другие эскизы по сей день не утратили своей ценности.

Ключевые слова: Исмаил Ахундов, Бадур Афганлы, искусство Азербайджана, театрально-декорационное искусство, эскизы театральных костюмов.

Şəkil № 1. Hacı Qara
surətinə çəkilmiş eskiz.

Şəkil № 2. “Ölülər” pyesinə çəkilmiş dekorasiya eskizi.

Şəkil № 3. Xumar surətinə çəkilmiş eskiz.

Şəkil № 4. Mərvan surətinə
çəkilmiş eskiz